

Хорхе Луис Борхес, Адолфо Биой Касарес - „ШЕСТ ЗАДАЧИ ЗА ДОН ИСИДРО ПАРОДИ“

Козирог, Водолей, Риби, Овен, Телец – изреждаше Акилес Молинари насън. После за миг се поколеба. Видя Везни, Скорпион. Разбра, че е сбъркал; събуди се разтреперан. Слънцето беше напекло лицето му. На нощната масичка, върху Бристолския алманах и няколко броя на „Ла Фиха“, будилникът „Тик-Так“ показваше десет без дваисет. Молинари стана, като продължаваше да повтаря зодиакалните знаци. Погледна през прозореца. Непознатият стоеше на ъгъла.

Усмихна се лукаво. Отиде до банята; върна се с бръснарската, четката, парченцето жълт сапун и купичка с вряла вода. Отвори широко прозореца, погледна с подчертано спокойствие непознатия и бавно взе да се бръсне, подсвирквайки си тангото „Белязана карта“.

Десет минути по-късно крачеше по улицата, облечен в кафявия костюм, за който още дължеше последните две месечни вноски на „Английско шивашко ателие Рабуфи“. Стигна до ъгъла; непознатият внезапно прояви интерес към една лотарийна обява. Молинари, свикнал вече с тия прозаични хитрости, свърна към улица „Умберто I“. Автобусът пристигна веднага; Молинари се качи. За да улесни работата на преследвача, зае едно от предните места. След две-три преки се обърна; непознатият, когото не беше трудно да разпознае по черните очила, четеше вестник. Автобусът се напълни още преди да стигне до центъра; Молинари можеше да слезе, без непознатият да го забележи, но избра по-добър план. Продължи до бирария „Палермо“. Оттам, без да се обръща, пое на север, заобиколи стената на затвора и влезе в двора; смяташе, че се държи спокойно, но преди да стигне до будката на охраната, хвърли току-що запалената цигара. Размени няколко безлични реплики с някакъв служител по риза. Един надзирател го придружи до килия 273.

Преди четиринайсет години на карнавала в Белграно месарят Агустин Р. Бонорино, маскиран като коколиче, получи смъртоносен удар с бутилка в слепоочието. Всички знаеха, че бутилката „Билц“, която го повали, размахваше един младеж от бандата на Куция. Но тъй като Куция беше ценен електорален елемент, полицията посочи като виновник Исидро Пароди, за когото някои твърдяха, че е анархист, разбирайки под това спиритист. Всъщност Исидро Пароди не беше нито едното, нито другото: притежаваше бръснарница в Южния квартал и беше имал неблагоприятното да даде една стая под наем на един писар от осемнайсетото полицейско управление, който не му плащаше вече цяла година. Такова неблагоприятно стечение на обстоятелствата реши съдбата на Пароди – свидетелите (все от бандата на Куция) бяха единодушни в показанията си; съдията го осъди на дваисет и една години лишаване от свобода. Заседналият живот си беше казал думата – днес убиецът от 1919-а беше мъж над четирийсетте, нравоучително сериозен, дебел, с бръсната глава и необикновено умни очи. Тези очи сега гледаха младия Молинари.

– С какво мога да ви бъда полезен, приятелю?

Гласът не беше особено дружелюбен, но Молинари знаеше, че затворникът се радва на посещенията. А и по-важно от това как ще реагира Пароди, за него беше да намери довереник и съветник. Бавно и акуратно старият Пароди запарваше мате в небесносиня каничка. Поднесе я на Молинари. Макар че нямаше търпение да разкаже за непоправимото събитие, което беше преобърнало живота му, Молинари съзнаваше, че няма смисъл да притеснява Исидро Пароди; с изненадващо за самия себе си спокойствие поде банален разговор за конните надбягвания, които са си чиста измама и никой не може да познае кой ще спечели. Дон Исидро не го слушаше; подхвана

любимата си тема за омразните италианци, които се бяха наврели навсякъде и дори Държавния затвор не бяха пощадили.

– Сега е пълен с чужденци с най-съмнително минало и никой не знае откъде са дошли.

Молинари, който лесно ставаше националист, подкрепи тези оплаквания: на него вече му било дошло до гуша от италианци и друзи, да не говорим за английските капиталисти, дето са напълнили страната с влакове и хладилници. Вчера например, още невлязъл в пицария „Запалянковците“, първото, което видял, бил един италианец.

– Италианец или италианка ви създава неприятности?

– Нито италианец, нито италианка – отвърна простичко Молинари. – Убих един човек, дон Исидро.

– И за мен казват, че съм убил човек, а ето че още ме има. Не се безпокойте; случаят с друзите е заплетен, но може би ще успеете да спасите кожата, ако не сте на нож с някой писар от осемнайсети участък.

Молинари го погледна изумен. После се сети, че един безскрупулен вестник (който впрочем нямаше нищо общо с амбициозния вестник на Кордоне, където пишеше за изисканите видове спорт и за футбол) беше свързал името му със загадъчното произшествие във вилата на Ибн Халдун. Сети се, че Пароди поддържа пъргав ума си и благодарение на неговата бистрота и на великодушната разсеяност на помощник-инспектора Грондона задълбочено изучава вечерните вестници. Дон Исидро наистина знаеше за неотдавнашната гибел на Ибн Халдун; въпреки това помоли Молинари да му изложи фактите, но да не говори много бързо, защото вече малко недочува. Молинари, поуспокоен, разказа следната история:

– Повярвайте, аз съм модерен младеж, човек на своето време; живея, но и обичам да размишлявам. Съзнавам, че вече сме надживели епохата на материализма; причестяванията и човешкото множество на Евхаристичния конгрес оставиха у мен неизличима следа. Както казахте веднъж, и повярвайте, добре съм запомнил думите ви, трябва да се намери неизвестното. Вижте, факирите и йогите доста са постигнали със своите дихателни упражнения и своите номера. Като католик аз не съм посещавал спиритическия център „Чест и Родина“, но разбрах, че друзите са прогресивна общност и са по-близо до тайната от мнозина, които ходят на служба всяка неделя. Доктор Ибн Халдун имаше вила във Виля Мацини, нещо като папски дворец, със страхотна библиотека. Запознах се с него в радио „Феникс“ в Деня на дървото. Произнесе дълбокомъдра реч; харесала му една моя статийка, която някой му бил изпратил. Заведе ме в дома си, даде ми сериозни книги за четене и ме покани на празника, който устройваше във вилата; това са истински интелектуални турнири, уверявам ви, макар и без женско присъствие. Казват, че друзите се кланят на идоли; не знам, но в актовата зала има меден бик, който струва повече от влак. Всеки петък около този бик се събират акилите, тоест посветените. От доста време доктор Ибн Халдун беше изразил желание да се приобщи към тях; нямаше как да откажа, щеше ми се да съм в добри отношения със стареца, пък и нали не само с хляб живее човек. Друзите са затворени хора, затова някои смятаха, че един западняк не е достоен да стане част от тяхното братство. Например Абу-л Хасан, собственикът на парка камиони за превоз на месо, беше напомнил, че броят на избраниците е строго определен и не е редно да се приемат друговеци; против беше и ковчежникът Изедин, но той е един нещастник, който по цял ден пише, доктор Ибн Халдун се присмиваше и на него, и на книжките му. Само че тия мракобесници не се отказаха от древните си предразсъдъци; продължиха да действат подмолно и смело твърдя, че макар и косвено, те са виновни за всичко.

На 11 август получих писмо, в което Ибн Халдун ми съобщаваше, че на 14-и ще бъда подложен на доста трудно изпитание и трябва да се подготвя за него.

– И как трябваше да се подготвите? – попита Пароди.

– Ами трябваше да изкарам три дни само на чай, докато се уча да изброявам зодиакалните знаци както са в Бристолския алманах. Съобщих в Санитарната служба, където работя сутрин, че съм болен. Отначало се учудих, че церемонията е насрочена за неделя, а не за петък, но в писмото се казваше, че за толкова сериозно изпитание е подходящ Господният ден. Трябваше да се явя във вилата преди полунощ. В петък и събота бях съвсем спокоен, но в неделя се събудих разтревожен. Вижте, дон Исидро, сега, като си помисля, съм сигурен, че още тогава предчувствах какво ще се случи. Но не се отказах, прекарах целия ден с книгата в ръка. Беше забавно, през пет минути поглеждах часовника да видя дали вече може да изпия следващата чаша чай; не знам защо гледах, така или иначе трябваше да пия – гърлото ми беше пресъхнало и се нуждаеше от нещо течено. С такова нетърпение чаках часа на изпитанието, а пристигнах със закъснение на гара „Ретиро“, изпуснах влака и се наложи да взема пътническия в двайсет и три и осемнайсет.

Въпреки че бях напълно подготвен, продължих да чета алманаха и във влака. Нервирах ме някакви идиоти, които обсъждаха победата на Милионерите versus Чакарита Хуниорс; повярвайте, нищо не разбираха от футбол. Слязох на „Белграно Р“. Вилата е на около два километра от гарата. Реших, че като походя, ще се разведрия, но всъщност страшно се уморих. Изпълних указанията на Ибн Халдун и му звъннах от лавката на улица „Росети“.

Пред вилата имаше редица коли; къщата светеше като коледна елха и още отдалеч се чуваше глъчка от гласове. Ибн Халдун ме чакаше на входната врата. Стори ми се остарял. Бях го виждал много пъти, но все денем; едва тази вечер забелязах, че прилича малко на Репето, само че с брада. Ирония на съдбата, както се казва: точно тази вечер, когато не бях на себе си заради изпитанието, да ми направи впечатление такава глупост. Тръгнахме по тухлената пътека, която обикаля къщата, и влязохме през задния двор. В канцеларията, откъм архива, седеше Изедин.

– От четиринайсет години съм архивиран – отбеляза кротко дон Исидро. – Но този архив не го знам. Опишете ми накратко мястото.

– Нищо особено. Канцеларията е на горния етаж; една стълба води надолу право към актовата зала. Друзите, сто и петдесетина души, всичките забулени и с бели туники, се бяха събрали там около медния бик. Архивът е малка стаичка без прозорци, долепена до канцеларията. Винаги съм смятал, че помещение без един приличен прозорец така или иначе се оказва нехигиенично. Вие не сте ли на същото мнение?

– Не ще и дума. Откакто се установих на север, намразих затворените пространства. Опишете ми канцеларията.

– Голяма стая. Има дъбово бюро с пишеща машина „Оливети“, няколко много удобни кресла, потъваш в тях чак до шията, една доста очукана турска лула от тия, дето струват сума пари, полилей с висулки, персийски килим, един такъв футуристичен, бюст на Наполеон, библиотека със сериозни книги: „Всеобща история“ на Чезаре Канту, „Чудесата на света и човека“, „Световна библиотека от знаменити творби“, Годишник на „Ла Расон“, „Илюстрираният наръчник на градинаря“ на Пелуфо, „Съкровището на младостта“, „La Donna Delinquente“ на Ломброзо и още много други. Изедин изглеждаше напрегнат. Аз веднага разбрах причината: пак натрапваше своите писания. На масата имаше огромен куп книги. Доктор Ибн Халдун беше зает с моето изпитание и искаше да се отърве от Изедин.

– Не се безпокойте – му каза. – Още тази нощ ще прочета вашите книги.

Не знам дали ковчежникът му повярва; облече си туниката и тръгна към актовата зала, без дори да ме погледне.

Щом останахме сами, доктор Ибн Халдун ме попита:

– Спази ли стриктно поста, научи ли дванайсетте знака на света?

Уверих го, че от десет часа в четвъртък (тогава заедно с неколцина от пионерите на новата чувствителност бях вечерял лека бусека и телешко филе на фурна на Големия пазар) съм бил само на чай.

След това Ибн Халдун ме помоли да изброя имената на дванайсетте знака. Изброих ги без нито една грешка; накара ме да ги повторя пет-шест пъти. Накрая каза:

– Виждам, че си изпълнил указанията. Те не могат да ти помогнат обаче, ако не си прилежен и смел. Знам, че си точно такъв; реших да не слушам онези, които оспорват способностите ти: ще те подложат само на едно изпитание – най-суровото и най-трудното. Преди трийсет години в Ливанските планини аз го издържах благополучно; но преди това учителите ми дадоха други, по-лесни изпитания: намерих монета на дъното на морето, въздушна гора, чаша в центъра на земята, ятаган, хвърлен в преизподнята. Ти няма да търсиш четири магически предмета; ще трябва да откриеш четиримата учители, които съставят тайния четириъгълник на Божеството. Сега те стоят около медния бик, отдадени на благочестиви занимания – молят се заедно със своите братя, акилите, забулени като тях; по нищо не се различават, но сърцето ще ти подскаже кои са. Ще ти заповядам да доведеш Юсуф; докато слизаш към актовата зала, ще си представяш небесните фигури в точния им ред; стигнеш ли до последната фигура, Риби, ще почнеш отначало, от Овен, и така, без да спираш; ще направиш три обиколки около акилите и стъпките ти ще те заведат до Юсуф, стига да не си объркал реда на фигурите. Ще му кажеш: „Ибн Халдун те вика“ и ще го доведеш тук. След това ще ти заповядам да доведеш втория учител, после – третия, после – четвъртия.

За щастие, от толкова четене и препрочитане на Бристолия алманах дванайсетте фигури се бяха врязали в паметта ми; ама то кажат ли ти да внимаваш да не сбъркаш, и почваш да се боиш, че ще сбъркаш. Не, не се уплаших, уверявам ви, но имах лошо предчувствие. Ибн Халдун ми стисна ръката, каза, че ще се моли за мен, и аз слязох по стълбата, която води към актовата зала. Умът ми беше зает със знаците; белите гърбове, сведените глави, еднаквите маски, свещеният бик, който никога не бях виждал отблизо – всичко ме изпълваше с тревога. Все пак направих както трябва трите обиколки и застанах зад един от забулените; беше като всички останали, но понеже си представях фигурите на зодиака, нямаше време да се замислям и му казах: „Ибн Халдун ви вика.“ Човекът ме последва; продължих да си представям фигурите, докато се качвахме по стълбата. Влязохме в канцеларията; Ибн Халдун се молеше; заведе Юсуф в архива, върна се почти веднага и ми каза: „Сега доведи Ибрахим.“ Отидох в актовата зала, направих трите обиколки, спрях зад друг от забулените и му казах: „Ибн Халдун ви вика.“ Върнах се с него в канцеларията.

– Чакайте, приятелю – прекъсна го Пароди. – Сигурен ли сте, че докато сте си правели обиколките, никой не е излизал от канцеларията?

– Никой, уверявам ви. Вниманието ми беше погълнато от фигурите и всичко останало, ама не съм чак толкова глупав. Не свалях очи от вратата. Не се съмнявайте: никой не е влизал или излизал.

Ибн Халдун хвана Ибрахим за ръката и го заведе в архива; после ми каза: „Сега доведи Изедин.“ Чудна работа, дон Исидро, първите два пъти бях уверен в себе си, а този път се уплаших. Слязох, обиколих три пъти другите и се върнах с Изедин. Страшно се уморих, на стълбите ми причерня, краката ми се подкосиха; всичко ми изглеждаше другояче, дори моят спътник. Ибн Халдун вече ми имаше такова доверие, че вместо да се моли, редеше пасианс; заведе Изедин в архива, а после се обърна бащински към мен:

– Изпитанието те е изтощило. Аз ще потърся четвъртия посветен, Халил.

– Умората е враг на вниманието, но щом Ибн Халдун излезе, аз се хванах за пръчките на парапета и взех да го наблюдавам. Той направи трите обиколки съвсем набързо, хвана за ръката Халил и го помъкна нагоре. Вече ви казах, че архивът има само една

врата, която води към канцеларията. Ибн Халдун влезе през нея заедно с Халил и тутакси излезе с четиримата забулени друзи; прекръсти ме, те са много набожни хора; после им каза на испански да си свалят булото; сигурно смятате, че си измислям, но пред мен стояха Изедин, дето мяза на чужденец, Халил, заместник-управителят на „Ла Формал“, Юсуф, зетят на оня гъгнивец, и брадатият блед като мъртвец Ибрахим, съдружникът на Ибн Халдун, нали знаете. Сто и петдесет еднакви друзи, а ето че пред мен стояха четиримата учители!